

Wetenschappelijk niveau van onze beroepsuitoefening onderzocht

Vakgenoten uit het bibliotheek- en informatievak (in het Engels 'Library & Information Science' of ook wel LIS) en vooral zij die werkzaam zijn in een universitaire omgeving, hebben zich in het verleden wel eens minachtend uitgelaten over het wetenschappelijke niveau van de beroepsuitoefening in ons land. Maar wat is de werkelijke stand van zaken? Jos van Helvoort ging op onderzoek uit.

Jos van Helvoort

In een discussie op de netwerksite Bibliotheek 2.0 in oktober 2008 doen Josje Calff (Universiteit Leiden) en Wouter Geritsma (Wageningen UR) hun beklag over het ontbreken van een 'goede en gezonde wetenschappelijke onderzoeksinstelling' die de praktijk van het bibliotheekwerk ondersteunt. En ook ikzelf heb me in een blogpost wel eens druk gemaakt over het feit dat ons vak 'bepaald niet op grote academische leest [is] geschoeid' (josvanhelvoort.blogspot.com, 25 mei 2006). Dergelijke opmerkingen lijken echter vooral gebaseerd op onderbuikgevoelens

en worden zelf amper gestaafd met gegevens. Genoeg reden dus om eens uit te zoeken hoe het nu werkelijk zit met het wetenschappelijke onderzoek op het gebied van bibliotheek- en informatievraagstukken in Nederland.

Aanpak

Om erachter te komen wat er dan wel op ons vakgebied aan wetenschappelijk onderzoek wordt gedaan, heb ik in LISA en in LISTA, de twee grote abstract services op het gebied van LIS, de peer reviewed journal articles opgezocht die in 2010 zijn gepubliceerd door auteurs die zijn verbonden aan een organisatie met Nederlandse wortels. De exacte query in LISA was: (PT=(journal article)) and PY=2010 and AF=netherlands not "book review". De veldnaam PT staat hier voor 'Publication Type' en AF voor 'Affiliation'. In LISTA is een vergelijkbare zoekactie gedaan maar de beperking tot een veld 'Affiliation' was hier niet mogelijk. Het resultaat uit LISTA

Wie is...

Jos van Helvoort werkt als hogeschooldocent aan de opleiding IDM van De Haagse Hogeschool. Zelf publiceerde hij in 2010 over het onderwerp assessment van informatievaardigheden in het *Journal of Information Literacy* (Van Helvoort 2010).

Figuur 2. Instituten met vier of meer publicaties op het gebied van LIS in 2010

‘Opvallend is dat het hele scala aan onderwerpen breed is’

Kanttekeningen bij onderzoeksanpak

De zoekstrategie die ik voor dit onderzoek heb gebruikt (en dan met name de beperking tot de twee grote abstract services), leverde snel een handig overzicht op. Er kleefte echter ook een nadeel aan: abstract services voeren een indexeringspolitiek op het niveau van journal titels. Dat heeft tot gevolg dat artikelen die niet echt over een LIS-onderwerp gaan, maar wel verschenen in een LIS journal in het overzicht zijn meegenomen (dat geldt vooral voor vier artikelen over het onderwerp ‘bedrijfsprocessen ontwerpen’). De andere kant van deze medaille is dat artikelen die wel tot

Het onderwerp Storage & Retrieval wordt van oudsher wel tot de kern van ons vakgebied gerekend en heeft nog altijd betrekkelijk veel aandacht. In mijn onderzoekje telde ik vijftien publicaties. Het gaat dan bijvoorbeeld om onderzoek naar technieken die ‘focused retrieval’ mogelijk maken waarbij de online zoeker niet alleen wordt verwezen naar full-text documenten maar ook naar de relevante passages binnen die documenten of bij ‘fact seeking questions’ zelfs naar het eigenlijke antwoord (Trotman et al. 2010). Kaptein en Marx (2010) beschrijven het gebruik van dezelfde technieken in een zoekmachine die speciaal gebouwd is voor het zoeken binnen de collectie Handelingen van de Tweede Kamer.

LIS-onderzoek gerekend kunnen worden maar in een niet LIS journal verschijnen, niet worden geïndexeerd door LISA of LISTA. Een frappant voorbeeld daarvan is het artikel van Henk Voorbij van de Koninklijke Bibliotheek dat een ‘award’ van uitgever Emerald won (Voorbij 2010), maar dat niet in mijn overzicht van Nederlands LIS-onderzoek terecht is gekomen. Dat doet naar mijn stellige overtuiging echter niets af aan het globale beeld dat ik in dit artikel heb geschetst. Het artikel van Voorbij zou bijvoorbeeld eveneens worden ondergebracht bij het onderwerp Bibliometrie.

Breed scala

Ook geautomatiseerde indexerings staat in de belangstelling (bijvoorbeeld bij Hofmann van het Intelligent Systems Lab van de UvA). Dit laatste instituut is opnieuw een voorbeeld van een organisatie die vanuit een ander vakgebied (in dit geval Informatica) bijdragen levert aan onderzoek op het gebied van LIS. Zij werken daarvoor echter ook wel samen met de vakgroep Archief- en Informatiewetenschappen van de UvA.

Andere vaak besproken onderwerpen: het gebruik van ICT c.q. internet in de gezondheidszorg (auteurs werken onder andere bij academische ziekenhuizen) en boekgeschiedenis (alle afkomstig uit het tijdschrift Quaerendo).

Opvallend is echter dat het hele scala aan onderwerpen breed is. Aan de 133 gevonden verwijzingen werden uiteindelijk 50 verschillende onderwerpen toegekend. Leuke voorbeelden om te noemen zijn artikelen over het zoeken naar podcasts (Besser et al. 2010; Tsagkias et al. 2010), een artikel over het digitaliseringsproject bij het Muziekcentrum van de Omroep (Philpott et al. 2010) en een artikel van Hanneke Kuiper van de Openbare Bibliotheek Amsterdam over muziekbibliotheekwerk (Kuiper 2010). De enige andere publicatie uit de hoek van de openbare bibliotheken is van medewerkers van DOK Delft in het tijdschrift Australasian Public Libraries and Information Services (Van de Geer & Boekesteijn 2010). Zij lichten toe hoe DOK’s missie (‘to become and remain the most advanced public library in the world’) in de praktijk vorm krijgt. Dit doen zij onder andere aan de

hand van het project DOK Agora dat Delftenaren de mogelijkheid biedt om door middel van digitale exposities hun levensverhaal te vertellen en waarbij DOK fungeert als de 'story publisher'.

Publicerende organisaties

Uit mijn inventarisatie bleek niet alleen dat er in 2010 over veel verschillende onderwerpen wordt gepubliceerd, maar tevens dat dat gebeurt vanuit tal van verschillende organisaties. In de grafiek op pagina 20 staat een overzichtje van de instituten die in 2010 minimaal vier publicaties bijdroegen. Gezien het beeld dat ik hierboven heb geschetst met betrekking tot de onderwerpen, is het niet verwonderlijk dat CWTS en ASCoR relatief veel hebben bijgedragen (en niet alleen op het gebied van bibliometrie!). Naast de vijf meest publicerende instituten telde ik echter nog 36 andere organisaties. Daaronder bevinden zich uiteraard de Nederlandse universiteiten. Naast de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Leiden draagt vooral de Universiteit van Twente veel bij vanuit verschillende 'schools' en onderzoekscentra op het gebied van gedragswetenschappen (zie bijvoorbeeld Pieterse 2010). Storage & Retrieval staat zeker ook bij de TU Delft in de belangstelling. Maar ook zelfstandige onderzoeksinstituten publiceren op het gebied van LIS (Rathenau Instituut, Max Planck Instituut, NIVEL), net als hogescholen (De Haagse Hogeschool, Saxion, HvA, Hogeschool Rotterdam, NHTV Breda), erfgoedinstellingen (KB, KIT, Nederlands Muziek Instituut) industriële bedrijven (Philips), uitgeverijen (Sanoma, AUP, Elsevier), consultants (Blend, Novay, TNO) en het ministerie van Justitie (WODC).

Persoonlijke initiatieven

We kunnen dus concluderen dat er in Nederland wel degelijk wetenschappelijk LIS-onderzoek wordt gedaan en gepubliceerd. Dat blijkt ook uit de landenranking van SCImago (www.scimagojr.com) waar Nederland in de categorie LIS in 2009* met het aantal 'journal articles' op een achtste plaats stond en met het aantal 'citations' zelfs op een derde plaats. Het multidisciplinaire karakter van het vakgebied maakt het echter mogelijk dat er

vanuit veel aangrenzende disciplines bijdragen worden geleverd. De eerder genoemde voorbeelden van instituten die zich bezighouden met de sociologie van de wetenschap (CWTS, ASCoR) kunnen gemakkelijk worden aangevuld met voorbeelden uit de gezondheidszorg, computer science en onderwijskundig onderzoek (bijvoorbeeld van Celstec van de Open Universiteit op het gebied van 'Information Problem Solving' ofwel Informatievaardigheden).

De kritische vakgenoten uit mijn inleiding hebben dan ook niet helemaal ongelijk: instituten en organisaties die wij traditioneel tot ons eigen vakgebied rekenen (IFLA, KB, KIT, DOK Delft) dragen wel bij aan LIS-onderzoek maar dat bleef in 2010 in ieder geval beperkt tot incidentele publicaties. De uitzondering hierop vormt de vakgroep Archief- en Informatiewetenschappen van de Universiteit van Amsterdam.

Daarnaast lijkt het erop dat er vanuit onderwijsinstellingen (hogescholen), de sector cultureel erfgoed, ministeries en bedrijfsleven eerder sprake is van persoonlijke initiatieven dan van bewust onderzoeksbeleid.

Op de hoogte blijven

Doordat er vanuit zo veel verschillende hoeken onderzoek wordt gedaan, is het lastig om daarvan goed op de hoogte te blijven. Zoals ik in dit artikel heb laten

zien kunnen de abstract services LISA en LISTA (waarvan de laatste ook gratis beschikbaar is op www.libraryresearch.com) daarvoor goede diensten bewijzen. Dat ook aan het gebruik van deze indexeringsdiensten haken en ogen zitten (zie kader), betekent wel dat je er voorzichtig mee dient om te gaan. <

* Gegevens over 2010 zijn op het moment van schrijven nog niet gepubliceerd.

Geraadpleegde literatuur

In de tekst van het artikel is bij wijze van voorbeelden verwezen naar onderstaande publicaties.

- [] Besser, J. et al. (2010). Podcast search: user goals and retrieval technologies. *Online Information Review*, 34 (3), 395-419.
- [] Geer, J. v. d. & Boekesteijn, E. (2010). Innovation at DOK: Holland's Library Concept Centre and home of the Shanachies. *Australasian Public Libraries and Information Services (APLIS)*, 23 (1), 38-40.
- [] Helvoort, J. v. (2010). A scoring rubric for performance assessment of information literacy in Dutch Higher Education. *Journal of Information Literacy*, 4 (1), 22-39.
- [] Hofmann, K. et al. (2010). Contextual factors for finding similar experts. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 61 (5), 994-1014.
- [] Kaptein, R. & Marx, M. (2010). Focused retrieval and result aggregation with political data. *Information Retrieval*, 13 (5), 412-433.
- [] Kuiper, H. (2010). Are public music libraries on the road to full democracy? *Fontes Artis Musicae*, 57 (3), 229-235.
- [] Philpott, L. et al. (2010). Corresponding editors' news. *Fontes Artis Musicae*, 57 (2), 198-205.
- [] Pieterse, W. (2010). Citizens and service channels: channel choice and channel management implications. *International Journal of Electronic Government Research*, 6 (2), 37-53.
- [] Trotman, A. et al. (2010). Current research in focused retrieval and result aggregation. *Information Retrieval*, 13 (5), 407-411.
- [] Tsagkias, M. et al. (2010). Predicting podcast preference: an analysis framework and its application. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 61 (2), 374-391.
- [] Voorbij, H. (2010). The use of web statistics in cultural heritage institutions. *Performance Management and Metrics*, 11 (3), 266-279.
- [] Waltman, L. et al. (2010). A unified approach to mapping and clustering of bibliometric networks. *Journal of Informetrics*, 4 (4), 629-635.

'We kunnen concluderen dat er in Nederland wel degelijk wetenschappelijk LIS-onderzoek wordt gedaan'